

OSMANLI DIŞ BORÇLARI ÜSTÜNE DÜŞÜNCELER

Asistan Kurthan FİŞEK

Osmanlı İmparatorluğuna ilk dış ödünçleme 1854 yılında yapılmış ve tüm borçların temizlenmesi 1954 yılına dek sürmüştür. İlk altmış - yıllık dönemde Osmanlı İmparatorluğunun hızla sömürge düzeyine indirildiğine tanık oluyoruz.

«Borçlu - alacaklı» ilişkilerini uluslararası düzeyde incelerken olayları ve gereksinimleri borçlu açısından değerlendirmek günümüzde alışagelinmiş bir uygulamadır. Oysa olgunun iki - yanlı olduğunu, «borçlanma» ve «sömürgeleşme indirgenme» arasında yapısal bir bağlantı bulunduğunu görmezlikten gelmek mümkün değildir. Bir başka deyişle, az gelişmiş ülkelerin neden borçlandığından çok, kapitalist ülkelerin neden ödünçleme yapmak ya da sermaye ihraç etmek gereğini duyduklarını incelemek gerekir.

Günümüz dünyasının gerikalmış ve kapitalist ülkeleri arasındaki «borçlu - alacaklı (dış yardım)» ilişkilerine tarihsel gelişim içinde ışık tutması bakımından, dünün bir örnekolayını, Osmanlı İmparatorluğunun borçlanış ilişkilerini görmekte yarar vardır.

I

Emperyalizmin Felsefesi

Uluslararası kapitalizm, bir başka deyişle Emperyalizm, kapitalist üretim biçimi çerçevesinde geliştirilen üretim güçlerinin ulusal sınırları yadsıması ve kırması sonucu oluşan bir gelişme aşamasıdır. Gerek yirminci yüzyılın başlarında gözlemlediğimiz Paylaşım Savaşları ve gerekse Emperyalizm, en genel anlamı ile, üretim güçlerinin «ulusal devlet sömürme biçimi»ne (1) başkaldırmasından başka birşey değildir.

(1) Emperyalizm ve «ulusal devlet sömürme biçimi»ne (nation-state form of exploitation) ilişkin olarak Leon Trotsky şöyle yazmaktadır: «...tüm toprak ve suları, yeraltı ve yerüstü kaynakları ile gezegenimiz dünya-

«Ulusal Devlet» ya da «Modern Merkezîyetçi Devlet» in belirişini, «yersel ve kendine yeterli ekonomik birimlerin ulusal pazarlar etrafında örgütlenmesi» olarak tanımlarsak görürüz ki, ondokuzuncu yüzyılın başlarında üretim güçlerinin izlediği başdöndürücü gelişmeler⁽²⁾ feodal ilişkilerin bütünü ile çözülmesine, kendine ye-

yı kapsayan bir ekonomi düzeni için ortam yaratmıştır... Bu ekonominin değişik kesimlerinin birbirlerine bağımlı olması kaçınılmazdır... Emperyalizmce güdülen politika, kendine-yeterli bir ekonomik birim olarak ulusal devletin çöktüğünün en somut kanıtıdır... Emperyalizm, kapitalizmce karşılaşılan sorunu uluslararası düzeyde örgütlenmiş üretici bir işbirliği yolu ile değil, savaşlardan galip çıkacak ülkelerin kapitalist sınıflarınca dünya ekonomisinin sömürülmesi ilkesine göre çözümlenmeğe çabalamaktadır...» Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz' L. Trotsky, **Fourth International**, 1940, s. 316-319.

(2) Ondokuzuncu yüzyılın başından sonunadek gözlemlenen önemli teknolojik bulgular ve gelişmeler üretimi dev boyutlara ulaştırmış, kapitalizmi ulusal pazarlardan uluslararası pazarlara yönelmeğe zorlamıştır. Sözügeçen teknolojik gelişmeler arasında bellibaşlıları şunlardır :

Bulgu	Yıl	Bulucu	Uyruğu
Elektrik Bataryası	1800	Volta	İtalyan
Madenci Emniyet Feneri	1816	Davy	İngiliz
Elektromıknatıs	1828	Henry	A. B. D.
Lokomotif	1829	Stephenson	İngiliz
Sülfürik Asit	1831	Phillips	İngiliz
Hasat Makinesi	1836	Moore	A. B. D.
Döner Torna Tezgahı	1845	Fitch	A. B. D.
Hidrolik Türbin	1849	Francis	A. B. D.
Çelik Üretiminde Bessemer Süreci	1856	Bessemer	İngiliz
Sürekli Akım Dinamosu	1860	Picinotti	İtalyan
Çelik Fırını	1861	Siemens	Alman
Dinamit	1866	Nobel	İsveç
Benzin Motoru	1872	Brayton	A. B. D.
Benzin Karbüratörü	1876	Daimler	Alman
Otomobil Motoru	1879	Benz	Alman
Elektrik Ampülü	1879	Edison	A. B. D.
Elektrikli Tutuşturma Tertibatı	1880	Benz	Alman
Basınçlı Tutuşturma Tertibatı	1883	Daimler	Alman
Buharlı Türbin	1884	Parsons	İngiliz
Biçer - Döğer Makinesi	1888	Matteson	A. B. D.
Petrol Parçalama Fırını	1891	Gavrilov	Rus
Kok Fırını	1893	Hoffman	Avusturya
Dizel Motoru	1895	Diesel	Alman
Çarklı Saban	1896	Hardy	A. B. D.
Çelik Paletli Traktör	1900	Holt	A. B. D.

Kaynak : **The World Almanac** : 1966, New York World-Telegram, N. Y., 1966 s. 294-296.

terli ekonomilerin yarattığı kısır döngünün kırılmasına ve kapitalist üretim ilişkilerinin ulusal sınırlar içinde egemenlik kazanmasına yol açmıştır. Gerçekten de 1789 Fransız Devrimi, 1815 Viyana Kongresi, 1848 ayaklanmaları, 1864 Venedik'in İtalyan Krallığına bağlanması, 1866 Sadova Meydan Savaşı ve 1870-1871 Alman ulusal birliğinin kuruluşu ile pekiştirilen «modern merkezîyetçi devlet» anlayışı, teknolojinin hızla gelişmesi ve ulusal sınırların kendine - yeterli ekonomik birimleri içermeye niteliğini yitirmesi yüzünden, üretim güçlerine vurulan bir pranga durumuna gelmiştir. **Emperyalizm, bu üretim güçlerinin üst - yapıya (bir başka deyişle, ulusal sınırlara) isyanıdır.**

II

Uygulamada Emperyalizm

Avrupa kapitalizmi 1860 - 1870 yılları arasında «altın çağ» ını yaşamıştır. Bu dönemin en belirgin özellikleri Avrupalı girişimcilerin büyük kazançlar sağlaması, elde edilen kazançların büyük bir payının bekletmeksizin yatırımlara yöneltilmesi ve üretimin eskiye kıyasla büyük ölçüde artmasıdır. Gelgelelim, dönemin sonlarına doğru, kapitalist üretimin kaçınılmaz hastalığı bir kez daha ortaya çıkmış ve üretime kıyasla tüketimin aynı hızda yükselememesinden doğan üretim - tüketim dengesizliği kapitalist Avrupayı 1872 Buhranı'nın eşiğine getirmiştir.

1872 - 1873 Buhranı kapitalist toplumların evriminde önemli bir dönüm noktasıdır. Şöyle ki buhranın hemen ardından ve üretim yoğunlaşmasının doğal sonucu olarak «tekelci sermaye» (monopoly capital) evresine girilmiş, dev yatırımları gerçekleştirmede büyük fonlara duyulan gereksinme yüzünden ve bankaların artan önemine koşut olarak **malî sermaye**'nin (finance capital) egemenliği pekişmiş, ulusal pazarların doyum noktasına yaklaşması ve üretim fazlasını yutacak genişlikten uzaklaşması sonucu «**sermaye ihracı**» kaçınılmaz bir zorunluluk durumuna gelmiştir. Yeni pazarların açılması, genişletilmesi ve sömürülmesini amaç edinen «sermaye ihracı» na nasıl gidilecektir ve düzenleyici kurumların yokluğunda ulusal pazarların çekemeyeceği bir üretim yükü nasıl hafifletilecektir?

Bunun iki temel çözümü vardır: (1) Yeni dış pazarlar bulduktan sonra buralara banka sermayesi ihraç etmek, (2) Yabancı ser-

mayesinin kısılcasına giren dış pazarlarda sermaye yatırımlarına yönelmek. Gelişmemiş dış pazarların kapitalist yatırımcılar için neden son derece çekici olduğunu kısaca görmekte yarar vardır: (1) Gelişmemiş ekonomilerde gerek emek ve gerekse ham madde son derece ucuzdur, (2) Dolayısı ile sermayenin kâr yüzdesi, doyum noktasına yaklaşan kapitalist piyasalardaki kâr oranına kıyasla çok yüksektir. Demek oluyor ki emperyalist sızmanın bir başlangıç noktası banka sermayesi ihracı ya da dış ödünçleme; gelişme biçimi yerli egemen sınıflar ile işbirliği yaparak sermaye yatırımlarına ortam hazırlanması; egemen çelişki olarak sömürgeci - sömürge ilişkilerine geçişin doruğu ise yerli işbirlikçilerin mutlak yardım ve desteği ile ülkenin tüm gelir kaynaklarına yabancı sermaye tarafından el konulmasıdır.

III

Emperyalist Ülkeler ve Osmanlı Devleti

Emperyalizm'in gelişmemiş ülkelerde kök salmak için genellikle iki yönetime başvurduğunu daha önce belirtmiştik. Bunlar kısaca, (1) Banka sermayesi ihracı ya da dış ödünçleme, (2) Doğrudan sermaye yatırımlarıdır. Yukarıda kısaca tanımladığımız genel gelişme doğrusunun Osmanlı İmparatorluğu için de geçerli olduğu açıktır.

Özetle, Osmanlı İmparatorluğu ilk dış borcunu (savaş harcamalarını karşılamak ve süregen bütçe açığını kapatmak için) 1854 yılında almış ve bunun hemen ardından, 1856 yılında, ilk yabancı demiryolu yatırımı yapılmıştır. Bu noktadan sonra yabancı banka ve yatırım sermayesinin İmparatorlukta hızla kök saldığına tanık oluyoruz. Şöyle ki, ilk dış borcun alınmasından onbir yıl sonra, Osmanlı İmparatorluğu değil anaparayı, faizleri bile ödeyemez duruma gelmiş, 1875 yılında da ödemeleri durdurduğunu açıklamıştır. İmparatorluk 1854 - 1875 döneminde 255,869,459 Osmanlı Lirası tutarında borç almış, ödünçlerin yüzde 57.74'ü 1856 yılında Londra'da kurulan Osmanlı Bankası tarafından ya da aracılığı ile yapılmıştır. Borç durumunun çıkmazını anlatabilmek için 1874 - 1875 yılında Osmanlı devlet bütçesinin 25,104,958 lira, buna karşın yıllık zorunlu borç ödemelerinin 30,200,000 lira olduğunu belirtmek yeterlidir.

Sarayın Avrupa sermaye piyasalarına alabildiğine borçlandığı bu dönemde doğrudan yabancı sermaye yatırımları seyrek ve düzensizdir. Emperyalizm'in ülkede yeni yeni kök salmağa başladığı düşünülürse bunu olagan karşılamak gerekir. Birinci alacaklı durumunda bulunan Osmanlı Bankası, hükümetten, 1881 yılına dek yalnızca banknot ihraç ayrıcalığını, İstanbul yöresinde devletin gelirlerini toplama hakkını ve şubesi bulunan yerlerde İmparatorluğun bankerliğini yapma yetkisini koparmıştır.

Borç ödemelerinin durdurulduğu 1875 yılından 1881'e kadar geçen süre içinde Avrupa'nın malî denetim istekleri suyüzüne çıkmış ve 1881 yılında yayınlanan Muharrem Fermanı ile **Emperyalizm'in Orta Doğu'daki İleri Karakolu Borçlar Yönetimi** (Düyun-u Umumiye İdaresi) kurulmuştur. Borçlar Yönetiminin kurulması, bir anlama, gerek ödünçlemelerin ve gerekse yabancı sermaye yatırımlarının **aracı ve düzenleyici bir kurum** etrafında örgütlenmesidir. Borçlar Yönetimi, bir yandan Osmanlı Bankası ve Deutsche Bank gibi uluslararası bankacılık kuruluşları, bir yandan Anadolu ve Bağdat Demiryolu Şirketleri gibi yabancı girişimler, diğer yandan da Osmanlı İmparatorluğunun Avrupalı ve yerli alacaklıları ile yakın bir işbirliği uygulaması oluşturmuştur (3). Borçlar Yönetiminin kurulmasından sonra İmparatorluğa 143,628,651 Osmanlı Lirası tutarında ödünçleme yapılmış, buna karşılık doğrudan ya da kurulan paravan şirketler yolu ile ülkeye 72,915,700 lira tutarında yabancı sermaye akmıştır. Yabancı sermaye yatırımlarının yöneldiği en önemli alan, kuşkusuz, ülke ekonomisini **ham madde çıkarma - yapılı madde alma** düzenine ve Avrupa piyasalarının gereksinmelerine uyarlı olacak taşın ve ulaşım kesimidir (4). Nitekim, demiryolu yatırımları, toplam yabancı sermaye yatırımlarının yüzde 59.08'ini

(3) Borçlar Yönetimi'nin yürütme kurulunda görev alan yabancı uyrukular, aynı zamanda, Anadolu ve Bağdat Demiryolu Şirketi, Osmanlı Bankası gibi yabancı girişimlerin de yönetim kurullarına üyedirler. Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz. D. C. Blaisdell, **Osmanlı İmparatorluğunda Avrupa Mali Kontrolü**, İstanbul, 1949, s. 160-174.

(4) Yabancılarca izlenen demiryolu (taşın ve ulaşım) politikasının gerçek amaçları konusunda, Alman çıkarlarının gözeticisi Dr Jaeck'in şu sözleri son derece aydınlatıcıdır: «... Bağdat hattının ikmalinden sonra Türkiyenin mazhar-ı inkişafat ve terakkiyat olması üzerine umum Alman Ticareti için cesim bir saha-i faaliyet açılacağı nazarı itibara alınmıştır. Bu ticaret ise, evvelce beyan eylediğimiz veçhile, Türkiye'nin mebzuliyetle hasıl ettiği mevad-ı iptidaiyenin Almanyada imal olunan masnuat ile mübadelesinden ibaret olacaktır...» (N. Berkes, **200 Yıldır Neden Bocalıyoruz**, Yön Yayınları, İstanbul, 1964, s. 48-49)

meydana getirmektedir (5). 1908 yılına gelindiğinde İmparatorluk ekonomisinin kilit noktaları kapitalist Avrupa ülkeleri adına onların ülkedeki temsilcilerince ele geçirilmiştir. Örneğe, 1911 yılında, Osmanlı devlet gelirlerinin üçte-biri ve gümrük gelirlerinin yüzde 95.4'ü Emperyalizm'in İleri Karakolu Borçlar Yönetimi'nin elindedir (6).

IV

Borçlu - Alacaklı İlişkileri

Bir yandan borçlara karşılık istenen ve alınan ayrıcalıklar, diğer yandan Avrupalı alacaklılarca benimsettirilen borçlanma koşulları ve imparatorlukça alınan borçların aktığı alanlar, uluslararası kapitalizmin Osmanlı devleti topraklarında nasıl kök saldığını ve imparatorluğun ulusal burjuva devrimine gideceği yerde sömürgeliğe neden yöneldiğini göstermek için yeterlidir (7).

1854 - 1914 Osmanlı Borçlarının Kullanım Alanları (*)

Kullanım Alanı	Toplam Gider	Toplam Borca Oranı (%)
Emisyon ve Komisyon Yitiği:	135,447,136 0. L.	33.91
Eski Borçların Temizlenmesi:	178,851,489 0. L.	44.77
Askerî Harcamalar:	22,308,784 0. L.	5.58
Bütçe Açığını Kapatma:	19,982,543 0. L.	5.00
Hazineye Giren Tutar:	23,220,381 0. L.	5.81
Yatırım Harcamaları:	18,070,989 0. L.	4.53
Diğer Harcamalar:	1,616,788 0. L.	0.40
Alınan Toplam Borç :	399,498,110 0. L.	100.00

Bu çizelgeden açıkça anlaşılmaktadır ki, Osmanlı İmparatorluğu, bir yandan eski borçlara ayrılan paylar ve diğer yandan emisyon - komisyon yitikleri yüzünden borçlandığı her 100 liranın ancak 21.32 lirasından doğrudan yararlanmıştır. Buna karşılık faiz yükümlerinin her onbir yılda anapara tutarına ulaştığı, kesinti yolu

(5) Daha ayrıntılı bilgi için bkz. K. Fişek, «Anadolu Toplumlarının evrimi Üstüne Düşünceler», **SBF Dergisi**, Cilt XXII, No 1, s. 211.

(6) Genel gelişim doğrusunun ayrıntılı anlatımı için bkz. aynı kaynak s. 173-220.

(7) Aynı kaynak., 202-213.

(*) Osmanlı Dış Borçlarının ayrıntılı dökümü için bkz. Ek I, II, III.

ile ilk anda emisyon ve komisyondan 33.91 lira yitirildiği ve ayrıca da anaparanın ödendiği düşünülürse, yapılan her 100 liralık ödünçlemeden «yardım veren» ülkelerin (onbir yılda bir) 233.91 lira kazanç sağladığı görülür (8). Yukarıda kısaca tanımladığımız süregen borçluluk durumu üretken uğraşılara gidilmesini kösteklemiş, doğrudan İmparatorluk kaynaklarının teker teker elden çıkarılmasına ve emperyalist ülkelerin yörüngesine girilmesine (9) yol açmıştır.

V

Yararlanılan Kaynaklar

Kitaplar:

- Parvus (Alexander Helphand), **Devlet-i Âliyyenin Candamarı Dış Borçlar**, İstanbul (eski harfler)
- K. Kömürcan, **İmparatorluk Devri Dış Borçlar Tarihi**, İstanbul, 1948
- Z. Karamursal, **Osmanlı Malî Tarihi Hakkında Tetkikler**, Ankara 1949
- T. Yeniay, **Yeni Osmanlı Borçları Tarihi**, İstanbul, 1953
- D. C. Blaisdell, **Osmanlı İmparatorluğunda Avrupa Malî Kontrolü**, çev. H. A. Kuyucak, İstanbul, 1940
- Ş. S. Aydemir, **İkinci Adam**, Cilt I, İstanbul, 1966
- L. Trotsky, **Fourth International**, 1940

(8) Aynı kaynak, 205-207.

(9) Osmanlı devletinin «süregen borçluluk» durumu ile «gerçekleşemeyen ulusal burjuva devrimi» arasında dolayimli bir bağlantı vardır. Bu bağlantının üçlü dökümü şöyledir: (I) Yatırıma yöneltilebilecek yerli fonların sahipleri, sermayenin kâr yüzdesine kıyasla faiz oranlarının yüksek olması yüzünden, murabahacılık ve tefecilik gibi asalak alanlara kaymışlar; yatırımcılığa karşın devletten alacaklı olmayı hem daha güvenli ve hem de daha kazançlı bulmuşlardır. (II) Osmanlı devletinin yaptığı borç ödemeleri hiçbir zaman «gerçek ödeme» olmamış, gelirlerini artırmak için sarayın başvurduğu narh, vergileme ve yasa-dışı alanç (müsadere) gibi yöntemler yatırılabilir fonları büsbütün kısıtlamıştır. (III) İmparatorlukta hızla kök salan yabancı yatırımcı kuruluşlar ile yerli girişimcilerin rekabet etmesi olasılığı ortadan kalkmış, örneğe Bismarck Almanya'sında devletçe uygulanan gümrük duvarları ve himaye tedbirleri yerine Osmanlı Sarayınca yabancı sermayeye azımsanmayacak ayrıcalıklar dağıtılmıştır.

V. I. Lenin, **Kapitalizm'in En Yüksek Aşaması: Emperyalizm**, (çev. Erdoğan Başar), İstanbul, 1966

N. Berkes, **200 Yıldır Neden Bocalıyoruz**, İstanbul, 1964

Makaleler :

E. Başar, «Feodal İmparatorluktan Yarı - Sömürgeciliğe Geçiş»,
SOSYAL ADALET, Sayı: 6, 1964

K. Fişek, «Anadolu Toplumlarının Evrimi Üstüne Düşünceler»,
SBF Dergisi, Cilt XXII, No. 1, 1967

EK I. 1854 - 1875 DÖNEMİNDE OSMANLI BORÇLARININ GENEL DURUMU, KULLANIM ALANLARI (Osmanlı Lirası)

Tutarı Borç	Yılı Borç	Emisyon - Komisyon Kayıpları	Eski	Askerî Harcamalar	Hazine Harcamaları	Diğer Harcamalar
			Borçların Ödenmesi			
1854	3,299,604	725,385	276,640	2,267,239	—	30,340
1855	5,609,327	27,497	54,183	5,527,647	—	—
1858	5,499,340	1,715,795	71,491	—	3,531,080	180,974
1860	2,240,673	840,252	891,498	508,923	—	—
1862	8,798,944	3,135,461	2,982,485	2,454,825	25,297	200,876
1863	6,599,208	2,491,861	3,600,528	197,592	309,227	—
1864	2,199,736	827,834	1,017,578	—	354,324	—
1865	6,599,208	2,531,497	4,067,711	—	—	—
1865	39,995,204	—	—	—	—	—
1873	22,689,672	53,339,801	53,339,801	—	—	—
1874	43,994,726	—	—	—	—	—
1869	24,441,509	11,243,094	9,898,811	—	3,299,604	—
1870	34,843,818	23,650,242	—	—	11,193,576	—
1871	6,269,247	1,692,697	4,576,550	—	—	—
1872	12,237,351	184,000	12,053,351	—	—	—
1873	30,551,892	12,373,516	18,178,376	—	—	—
Toplam	255,869,459	114,778,932	111,009,003	10,956,226	18,713,108	412,190

EK II.

1877 - 1903 DÖNEMİNDE OSMANLI BORÇLARININ GENEL DURUMU, KULLANIM ALANLARI
(Osmanlı Lirası)

Borç Yılı	Borç Tutarı	Emisyon - Komisyon	Eski Borçlar	Askerî Harcama	Bütçe Açığı	Hazine Harcaması	Yatırım	Diğerleri
1877	5,499,340	2,639,683	—	2,859,657	—	—	—	—
1885	1,011,878	—	—	—	—	1,011,878	—	—
1886	6,499,988	—	6,499,988	—	—	—	—	—
1888	1,560,062	468,019	—	1,092,043	—	—	—	—
1890	4,999,500	1,199,880	3,482,614	—	—	317,006	—	—
1890	8,608,931	2,152,233	6,456,698	—	—	—	—	—
1891	6,951,077	223,745	4,713,627	—	2,013,705	—	—	—
1893	1,000,010	300,003	—	—	700,007	—	—	—
1894	1,759,789	466,344	928,145	17,598	—	325,718	21,984	—
1894	9,033,574	578,331	7,641,095	814,148	—	—	—	—
1896	3,272,720	490,908	750,000	1,189,812	—	—	842,000	—
1901	1,254,000	55,440	1,198,560	—	—	—	—	—
1902	8,600,020	1,720,004	5,132,666	—	—	762,642	—	984,708
1903	2,546,022	471,014	938,242	—	—	808,493	264,405	63,868
1903	2,666,664	137,188	2,229,493	—	—	299,983	—	—
1903	2,376,000	297,000	—	—	—	—	2,079,000	—
Toplam	67,639,575	11,199,792	39,971,128	5,973,258	2,713,712	3,525,720	3,207,389	1,048,576

EK III.

1904 - 1914 DÖNEMİNDE OSMANLI BORÇLARININ GENEL DURUMU, KULLANIM ALANLARI
(Osmanlı Lirası)

Borç Yılı	Borç Tutarı	Emisyon - Komisyon	Eski Borçlar	Askeri Harcama	Bütçe Açığı	Hazine Harcaması	Yatırım	Diğerleri
1904	2,750,000	288,750	2,388,205	—	—	73,045	—	—
1905	5,306,664	552,835	2,397,007	1,144,414	282,000	774,386	—	156,022
1905	2,640,000	600,749	536,727	10,816	—	134,122	1,357,516	—
1906	9,537,000	1,239,810	—	—	8,297,190	—	—	—
1908	9,988,000	1,498,200	—	—	—	—	8,489,800	—
1908	4,711,124	706,668	1,334,819	—	2,669,637	—	—	—
1909	7,000,004	980,000	—	—	6,020,004	—	—	—
1910	1,712,304	—	—	—	—	—	—	—
1911	1,000,010	—	—	—	—	—	1,712,304	—
1911	7,040,000	1,126,400	1,689,600	4,224,000	—	—	1,000,010	—
1913	818,970	—	—	—	—	—	—	—
1913	1,485,000	—	—	—	—	—	818,970	—
1914	22,000,000	2,475,000	19,525,000	—	—	—	1,485,000	—
Toplam	75,989,076	9,468,412	27,871,358	5,379,300	17,268,831	981,553	14,863,600	156,022